

УДК 347.77.028(477)
ББК 67.404.3(4 Укр)
Б 72

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету права НАН України,
протокол №4 від 30 листопада 2010р.

Рецензенти:

Шишка Р.Б. - доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права і процесу Міжрегіональної фінансово-юридичної академії;

Вашинець І.І. кандидат юридичних наук, викладач Київського університету права НАН України.

Б 72 Правова охорона винаходів і корисних моделей в Україні:
проблеми теорії та практики: Монографія / За заг. ред. Ю.Л. Бошицький, Я. Г. Воронін - К.:
Видавництво Європейського університету, 2010.- 342 с.

Монографія присвячена дослідженню актуальних питань теоретичного та практичного характеру, пов'язаних з цивільно-правовою охороною винаходів та корисних моделей в Україні. В роботі досліджуються діючі нормативно-правові акти, судова практика, вітчизняна та зарубіжна юридична література, законодавство іноземних держав та країн ЄС.

В монографії розглянута правова основа змісту винаходу та корисної моделі, їх суб'єкти та об'єкти. Досліджено питання гармонізації законодавства України та ЄС при врегулюванні правовідносин, що виникли, змінюються або припиняються по відношенню до винаходів і корисних моделей. Розглянуто правовідносини з комерціалізації винаходів і корисних моделей та виявлено специфіку захисту прав на вказані об'єкти.

Розрахована на науковців, аспірантів, магістрів, юристів-практиків і всіх, хто цікавиться правом інтелектуальної власності.

ISBN 978-966-301-199-8

© Київський університет права НАН України, 2010

© Міжнародний центр правових проблем інтелектуальної власності при Інституті держави і права НАН України

© Ю.Л. Бошицький, Я.Г. Воронін, 2010

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Загальна характеристика охорони права інтелектуальної власності на винахід	7
1.1. Становлення системи правової охорони винаходу	7
1.2. Поняття та об'єкт права інтелектуальної власності на винахід	23
1.3. Деякі питання експертизи заявки на винахід	49
1.4. Патент як форма охорони винаходу	54
РОЗДІЛ 2. Особливості правової охорони винаходів за цивільним законодавством України	67
2.1. Суб'єкти права інтелектуальної власності на винахід	67
2.2. Виникнення права інтелектуальної власності на винахід та його зміст	73
РОЗДІЛ 3. Питання правової охорони корисних моделей	101
3.1. Поняття правової охорони корисних моделей	101
3.2. Практика правової охорони корисних моделей в іноземних державах	105
3.3. Директива ЄС щодо гармонізації положень законодавств країн-членів щодо корисної моделі	123
3.4. Практика правової охорони корисних моделей в країнах СНД	125
РОЗДІЛ 4. Введення винаходів та корисних моделей в цивільний оборот та захист прав на них в сучасних умовах	130
4.1. Комерціалізація винаходів і корисних моделей	130
4.2. Специфіка захисту прав на винаходи і корисні моделі	133
ВИСНОВКИ	137
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	139
МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	152
ЛАТИНСЬКА ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА	293
КРИЛАТІ ВИРАЗИ ЮРИДИЧНОГО ЗМІСТУ	323

ВСТУП

Кардинальні зміни в політичному, економічному і громадському житті в Україні, які відбулися за останні десятиліття надзвичайно гостро поставили проблему розробки і реалізації довгострокової стратегії економічного розвитку країни. Основу цієї стратегії повинна скласти збалансована науково-технічна політика, сприяюча ефективному використанню науково-технічного потенціалу, технологічного переозброєння промисловості, випуск конкурентоздатної продукції, що задовольняє найвищим запитам вітчизняного й іноземного споживача.

Випуск конкурентоздатної продукції, що задовольняє найвищим запитам вітчизняного й іноземного споживача, потребує створення і використання нових об'єктів промислової власності, зокрема винаходів та корисних моделей. Результати інтелектуальної діяльності вчених, інженерів, винахідників у всіх країнах світу є одним з головних факторів процвітання держави поряд із працею людини, капіталом і природними ресурсами. Розробки нових технологій та комерційних новинок залежать від створення, охорони, та використання об'єктів інтелектуальної власності, а конкурентоспроможний продукт може бути виготовлений лише за допомогою наукомістких технологій, основою яких є об'єкти інтелектуальної власності.

У провідних країнах світу до інженерів, науковців, конструкторів ставляться такі вимоги, як кваліфікованість, майстерність, вміння, тобто вимоги щодо інтелектуальних здібностей тощо. Це зрозуміло, тому що перетворення досягнень науки та технологій у ринковий продукт вже давно є бізнесом з великими щорічними прибутками. Як свідчить статистика на результати інтелектуальної діяльності припадає до 35% капіталу провідних фірм і підприємств, а вартість результатів такої діяльності, тобто нематеріальних активів, як правило, значно перевищує вартість матеріальних активів.

Результати інтелектуальної діяльності людини мають нематеріальний характер. Такі результати є науково-технічними та художньо-конструкторськими рішеннями. Для визнання їх "інтелектуальною власністю", вони потребують отримання правової охорони відповідно до вимог законодавства.

Промислова власність являє собою виключні права на результати інтелектуальної діяльності людини. Її складають, головним чином, права на винаходи, торговельні марки, промислові зразки та географічні зазначення, комерційні (фірмові) найменування тощо. Закріплення виключних прав на результати інтелектуальної діяльності за певною особою забезпечує їй абсолютні права на подальше використання таких результатів, у тому числі й у конкретних об'єктах техніки і технології. Самі ж об'єкти техніки і технології можуть бути реалізовані на ринку, що, як правило, може спричинити зміну їх власника. Однак права на результати інтелектуальної діяльності, що складають основу цих об'єктів, зберігаються за правовласником, що не дає законних підстав іншим особам копіювати або вільно використовувати об'єкти техніки і технології без його дозволу.

Сфера промислової власності поширюється не тільки на промисловість і торгівлю, але й на сільське господарство, добувні галузі, а також на всі продукти промислового або природного походження. Промислова власність, будучи важливим інструментом технологічного та економічного розвитку країни, тісно пов'язана з підвищенням рівня виробництва, подоланням певних кризових явищ в економіці, сприяє становленню цивілізованої ринкової економіки. Тому, в інтересах економічного і соціального розвитку нашої держави, система охорони промислової власності повинна відповідати як внутрішнім потребам держави, так і міжнародним пріоритетам. Закони спрямовані на охорону промислової власності, повинні ефективно забезпечувати моральні та економічні права авторів на результати інтелектуальної діяльності; стимулювати творчу активність людей, відповідно до державних інтересів; застосувати її результати, а також заохочувати чесну торгівлю. Тому охорона прав на об'єкти промислової власності існує сьогодні у всіх країнах світу.

Сьогодні український внутрішній ринок об'єктів промислової власності, пройшовши стадію формування, потребує державної підтримки, запровадження єдиної державної політики щодо інноваційного шляху розвитку економіки. Державна політика має здійснюватись з урахуванням пріоритетів у розвитку науки, підтримки найбільш важливих галузей виробництва, в яких використання новітніх досягнень техніки і технологій може забезпечити одержання найбільшого ефекту та найбільшої віддачі.

Однак інноваційний шлях розвитку не може бути ефективним без подальшого підвищення ролі такої важливої складової нематеріальних активів як права інтелектуальної власності. Указом Президента України "Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності" передбачено конкретні заходи щодо розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Реалізація визначених Указом Президента України заходів виявила низку проблем, пов'язаних з введенням до цивільного обороту об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема об'єктів, створених із залученням коштів державного бюджету та інших державних цільових фондів.

Прийнятий Верховною Радою Закон України "Про інноваційну діяльність" визначив форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку інноваційного розвитку економіки України. Зокрема, це стосується оподаткування та кредитування інноваційної діяльності.

Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", який набув чинності 19 лютого 2003 р. визначає правові, економічні та організаційні засади формування й реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні. Статтею 7 цього закону на період 2003 - 2013 років визначені стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності: модернізація електростанцій; нові та відновлювані джерела енергії; новітні ресурсозберігаючі технології; машинобудування та приладобудування як основа високо-технологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії; нанотехнології, мікроелектроніка, інформаційні технології, телекомунікації; удосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій; високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості; транспортні системи: будівництво і реконструкція; охорона і оздоровлення людини і навколишнього середовища; розвиток інноваційної культури суспільства. Правовою основою формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є Конституція України, закони України "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України", "Про інноваційну діяльність", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про спеціальний режим інвестиційної і інноваційної діяльності технологічних парків", інші закони України, а також Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України.

Інтенсивний економічний розвиток уже не може продовжуватися на існуючій виробничій базі. За висновками експертів, через недовикористання сучасних досягнень науки і техніки Україна втрачає мільярди доларів США. Від недостатнього захисту інтелектуальної власності щороку наша країна втрачає, щонайменше, 1 млрд. дол. США.

Зазначеною вище умовою інтенсифікації суспільного виробництва, прискорення науково-технічного прогресу, підвищення його ефективності є активізація винахідницької діяльності в Україні, а також розробка та впровадження в народне господарство нової вискоефективної техніки та технології; скорочення тривалості циклу "створення винаходу - виробництво", доведення параметрів техніки, що розробляється, до рівня міжнародних стандартів.